

420 kV Hamang - Bærum – Smestad

Ikke belyste konsekvenser for barns helse, miljø og oppvekstsvilkår

Krav til videre utredning der barn blir involvert slik loven krever

07.07.24

Bakgrunn:

I 2019 søkte Statnett om å forsterke strømforbindelsen mellom Oslo og Bærum med nye master. NVE godkjente dette i 2021. Etter omfattende klager og en revurdering av konsekvenser av master, ble det i april 2024 besluttet å legge strømkablene under bakken. I Statnett sin søknad er kun én rute for kabler utredet, med anleggsområde bla på Lysejordet. Konsekvensene er mangelfullt beskrevet.

Det er etter 2019 kommet ny informasjon som bør ha stor betydning for hvor kanelen skal graves. Det er påvist nasjonalt viktige og utrydningstruete arter i Lysakerdalen. Statsforvalteren, Oslo og Bærum kommune startet i år arbeidet for å gjøre Lysakervassdraget til naturreservat. Det er den strengeste formen for naturvern, og betyr at hogst, fysiske inngrep og motorferdsel blir forbudt. Dette vil stå i sterk kontrast til det planlagte anleggsområdet på Lysejordet. De planlagte arbeidene vil medføre hogst, sprengning, mangeårig tungtrafikk, store mengder tilførte masser og betydelig risiko for forurensning gjennom fremmede arter, støy og utslipp til grunnen og Lysakerelva.

Lysejordet er det største friområdet i bydelen. Rundt Lysejordet bor de fleste av de mange barnefamilier i rekkehus og terrasseleiligheter med liten eller ingen hage. Naturområdet er derfor ekstra viktig for flere tusen barn og unge. De bruker området på fritiden, i barnehage og skole og ved organisert idrett. De 3-5 årene området sperres av, kan regnes som nærmest permanent for et barn på 5-10 år. Hvordan området vil se ut etter anleggsperioden, er det ingen som vet.

Det er kritikkverdig at hvordan anleggsarbeidet vil prege naturen, barns utendørslek og utviklingsmuligheter, oppvekstmiljø og vilkår ikke er belyst. Statnett skriver i egen søknad at *barn og unges oppvekstsvilkår* ikke anses relevant å konsekvensutrede! Dette strider med både norsk og internasjonal lov. Statnett skriver heller ikke noe om at deres planer er i strid med Bystyrets mål om at *Oslo skal være godt tilrettelagt for idrett og friluftsliv, spesielt for barn og unge*.

Konklusjon i dette notatet 07.07.24.

Alternative traseer og anleggsområder var i 2019 ikke tilstrekkelig utredet, og det har kommet vesentlig ny informasjon de siste årene som ikke er tatt med i vurderingen. I dette notatet er det pekt på flere mangler ved håndteringen av barn og unges rettigheter og påvirkningsmulighet. I tillegg er den negative effekten planene vil ha for en hel generasjon barn og unge, lite belyst i offentlige dokument. Statnett skriver i egen søknad at barn og unges oppvekstsvilkår ikke anses som relevant å konsekvensutrede. Dette er direkte lovstridig, både jfr. Norges Grunnlov § 104 og FNs barnekonvensjon.

Det bør derfor umiddelbart utredes minst en alternativ trasé og alternative plasseringer for anleggsområder/tverrslag.

Innhold

Bakgrunn:	1
1.0 Lovverk som regulerer barns påvirkningsmulighet.....	2
2. Barns bruk av natur	3
2.1 Lysejordet og barn	3
3. Bevaring eller «tilbakeføring» av barnas natur?.....	4
5. Oppsummering	5

1.0 Lovverk som regulerer barns påvirkningsmulighet

Barn og unge utgjør ca. 20 % av befolkningen, men er sjeldent til stede når beslutninger tas. For å bøte på dette har Norge opprettet Barneombud, og Barne- og familiedepartementet har laget en veiledningsinstruks for vurdering av barns rettigheter. En viktig rett er at barn skal bli hørt i saker som angår dem. Barneombudet arbeider for å sørge for at barns interesser blir ivaretatt når beslutninger tas.

Barneombudet har over mange år sett at når myndighetene utformer politikk, utredninger og tiltak, så går de ikke grundig nok inn i konsekvensene for barn, og det mangler ofte vurderinger av hva som er barnets beste. - Nylig avgått barneombud Inga Bejer Engh.

I FNs barnekonvensjonens artikkel 3 står det at når det bestemmes noe som har med barn å gjøre, skal man tenke på hva som er det beste for barn. Grunnlovens § 104 bygger på artikkel 3, og sier at ved handling og avgjørelser som berører barn, skal **barnets beste være et grunnleggende hensyn**. Barnekonvensjonen sier videre at alle barn har rett til å si hva de mener i **alle beslutninger som vedrører dem**. Meningen deres skal bli tatt på alvor og lyttet til. Ordet «skal» er her ikke et valg, men en plikt. Høyesterett har uttalt at barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt frem og stå i forgrunnen når beslutninger tas.

Barns rettigheter gjelder og på *systemnivå*. Et eksempel fra Barneombudets hjemmeside er at barn og unges mening skal tas hensyn til når man utformer en park, da det berører dem om det settes opp utebelysning i parken eller ikke.

Statnett har ikke skrevet noe om hvordan anleggets grenseoverskridende støy vil påvirke barnas søvn på morgen, kveld og dagtid. Alle barn har rett til lek, fritid og hvile (FNs barnekonvensjon artikkel 31). Avstengingen av Lysejordet vil frarøve barna deres største og viktigste grøntområdet som brukes som vei til skole, barnehage, nærbutikk, venner og organisert idrett. Hele året utforsker barna naturen og utvikler seg gjennom å lære seg å gå på ski, ake, lage hytte, klatre i trær, være sosial på tvers av aldere, spille fotball, sykle, bade og dra på oppdagelsesferd i skogen, på gressletta og langs elven.

Det er et krav om at man skal dokumentere hva slags effekt barns synspunkter har fått for vurdering saken. Statnett har ikke skrevet om dette i sine saksdokumenter.

Et av målene i Oslos kommuneplan er at alle barn sikres gode oppvekstsvilkår og mulighet for fysisk utfoldelse. For å få til dette er grøntområder for rekreasjon og fysisk aktivitet spesielt viktig. Kommunen er dyktige på å involvere barn i sine prosesser. Dette kan skyldes at Staten har beordret dem til dette viktige arbeidet gjennom rikspolitiske retningslinjer, for å sørge for at Norge overholder sine forpliktelser til FNs barnekonvensjon. Det blir derfor svært inkonsistent om retningslinjene ikke skal gjelde når det er staten (her ved Energidepartementet) som tar avgjørelsen.

I rundskriv Q-25/2005 *Barnevernet og det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier* står det skrevet at barn og unge er en ressurs for samfunnet, som har særskilte behov, interesser og rettigheter. Betydningen av trygge og gode møteplasser for barn og ungdom trekkes fram som avgjørende for å forebygge problematferd i barne- og ungdomsmiljøer. Viktige forebyggingsarenaer i barnas liv er familien, barnehagen, skolen og hvor man befinner seg på fritiden. Vi kan ikke tillate at enda et av de unges møtested, lekeplass og utviklingsarena blir stjålet fra dem!

2. Barns bruk av natur

Barn og unges bruk av nærmiljøet til uteaktiviteter har sunket de siste 11 årene (Norsk institutt for naturforskning, 2023). Terskelen for utendørslek er lavere når man har naturområder lett tilgjengelig. I området rundt Lysejordet er det primært rekkehus og terrasseleiligheter som har mindre eller ingen hage. Området er tett befolket av barnefamilier, og området brukes av flere tusen barn.

Det argumenteres flere steder i konsesjonsdokumentene med at avstengingen av 23 mål naturområde er midlertidig. For en 5-åring vil 4-5 år utgjøre en stor del av barnets barndom, og varigheten oppleves som permanent. Både statsforvalteren og Lagmannsretten (ref. Vestkorridoren) har vurdert at mangeårig anleggsperioder må vurderes som helt eller delvis varige virkninger.

2.1 Lysejordet og barn

I aksjonsgruppen Bevar Lysejordets dokument fra 08.05.24 er det skrevet om hvordan store deler av friområdene i Vestre Aker og Ullern de senere år er utbygd. Ambassadetomten ved Njårdhallen, Huseby nord (VAV) og Smestad/Makrellbekken (VAV og Statnett) er permanent eller langvarig ødelagt som friområde. Avstengingen av Lysejordet kommer i tillegg. Samlet har dette stor påvirkning på mange tusen beboeres mulighet til å ha friluftsliv i eget nærområde. Det kan føre til lavere fysisk aktivitet og økt trafikk for å oppsøke friområder i andre bydeler/marka.

Byrådet lagde under arbeidet med ny vannforsyning i 2019 vedtak på at utbyggere ikke skal bruke fri- og naturområder i bydelen til anleggsarbeid. Anleggsplanen på Lysejordet vil i tillegg være i strid med Bystyrets mål om at *Oslo skal være godt tilrettelagt for idrett og friluftsliv, spesielt for barn og unge*.

Statnett skriver i sin søknad at barn og unges oppvekstsvilkår **ikke** anses relevante å konsekvensutrede! Dette til tross for at Lysejordet er registrert som stilleområde, og som et friområde med stor betydning

for barn og unge. Statnett sin konklusjon er enda mer overraskende (og sjokkerende) når de i samme dokument skriver at arbeidet på Lysejordet vil ha store negative konsekvenser for nærmiljø og friluftsliv. Minst 14 skoler og barnehager i Oslo ligger i nærområdet til Lysejordet. Det tilsvarer ca. 2400 barn og unge, samt deres lærere, som fast bruker naturområdene i undervisning, uteaktivitet og lek. Flere barnehager og skoler har stått opp for barna og sendt ut sin støtte til kravet om at det utredes alternative traseer for kabel. Det samme har foreldre, lokale idrettslag og politikere.

Lysejordet har vært brukt av barn i flere generasjoner. Gjennomføres anleggsplanene, vil barna miste sitt viktigste – og *nærmeste* – uteområde der de leker på tvers av aldersgrupper, med voksne, besteforeldre og andre. Det står i sterk kontrast til myndighetenes ønske om frilek og aktivitet på barnas eget initiativ og premisser. Det snakkes om frykt for økende bruk av mobil og skjermtid. Hvorfor da frarøve en hel generasjon barn og unge sin unike og frie tilgang på natur?

3. Bevaring eller «tilbakeføring» av barnas natur?

I debattinnlegget *Den store naturbløffen* publisert i april i år, spør Dagmar Hagen retorisk om du ville tatt sjansen på å ødelegge et uerstattelig smykke fordi det til en viss grad kan repareres? Som Hagen skriver videre, skyldes slike påstander i beste fall mangel på kunnskap, i verste fall er det direkte juks og fanteri for å gi inntrykk av at inngrep i naturen ikke har negativ effekt.

Det er et stadig større fokus på å legge utbygging på allerede «grå» områder, framfor å ofre nye grøntområder. Da det statlig eide foretaket Bane NOR skulle arrangere Knutepunktkonferansen 2024 i mai var tittelen *Bygg på grått, ikke grønt!* Likevel ser man at barnas grøntområder i hele byen ofres for nye utbygginger. Bærum kommune pekte i sin høringsuttalelse til prosjektet allerede i 2020 at anleggsområdene isteden bør legges på grå arealer. Disse alternative mulighetene finnes fortsatt!

NRKs rystende dokumentar *Norge i rødt, hvitt og grått* avdekket 44.000 naturinngrep siste fem årene. Du kunne se hvordan man bygger i og skader særlig verdifulle områder som vassdrag og natur som huser rødlistede arter. Lysakervassdraget og området ved Lysejordet og sletta er hjem for minst 128 rødlistede arter. Området inneholder og den sjeldne skogtypen edelløvskog. Lysakerelven er i Oslos kommuneplan definert som hovedvassdrag, som betyr at det er en byggegrense på 20 m fra elven. Til tross for dette er det planlagt en 5 x 5 m stor tunnellingang midt i edelløvslogen, og anleggsplass på 23 mål rett ved det området som har fått høyest verdi ved vurdering av hele Lysakervassdraget!

Likevel skriver Statnett at inngrepene på Lysejordet er midlertidige, og naturen i størst mulig grad skal tilbakeføres til opprinnelig tilstand. Dette endret de senere til «så langt det praktisk lar seg gjøre». Hva betyr dette? Det planlegges å kjøre inn enorme mengder løsmasse i akebakken for å lage vei ned til sletta. Det er ikke realistisk at de vil kunne fjerne massene uten at det gir varige mén på området. Eller at man vil kunne forhindre nedrenning av støv, jord og partikler i elva.

5. Oppsummering

Konsekvenser av naturinngrepet for barns utendørslek og utviklingsmuligheter, oppvekstmiljø og vilkår er ikke belyst. Det er i Statnett sine dokumenter ingen henvisning til at anleggsplanene er i strid med Bystyrets vedtatte mål om at *Oslo skal være godt tilrettelagt for idrett og friluftsliv, spesielt for barn og unge*. Trygge og gode møteplasser for barn og ungdom er vurdert av Barne- og familiedepartementet som avgjørende i et forebyggingsperspektiv. Planen vil og være i strid med Bystyrets vedtak fra 2019 som sier at utbyggere ikke skal bruke fri- og naturområder i bydelen(e) til anleggsarbeid. Bydel Ullern har svært få friområder sammenlignet med andre bydeler.

Vi kan ikke se at barn og unge har fått god informasjon om saken på en tilpasset måte under arbeidet med konsesjonsavgjørelsen (Det samme gjelder flertallet av barnas foresatte). Statnett skriver i egen konsesjonssøknad at *barn og unges oppvekstsvilkår* ikke anses som relevant å konsekvensutrede. Det er i strid med både norsk og internasjonal lov. Barns rett til å bli forespurt, hørt og lyttet til er forankret i både FNs barnekonvensjon og Norges Grunnlov. Retten gjelder på individnivå og på systemnivå!

NVE og Statnett må forholde seg til utredningsinstruksens veileder som sier det er like viktig å involvere grupper som ikke like lett kan videreformidle sine interesser. En slik gruppe er barn og unge som rammes av de planlagte naturinngrepene. Det er et krav at beslutningstakere skal kunne dokumentere hva slags effekt barns synspunkter har fått for saken. Dette gjelder og når endelig avgjørelse blir tatt på politisk nivå, slik som er tilfellet her. Slik dokumentasjon foreligger ikke i saksdokumentene.

Det står i FNs barnekonvensjon artikkel 31 at alle barn har rett til lek, fritid og hvile. Det er ikke angitt i Statnett sin konsesjonssøknad hvilke hensyn de tar vedrørende grenseoverskridende støy angitt i arbeidsperioden, som vil påvirke ungdom, barn og småbarns søvn på morgen, kveld og dagtid.

Statnett og NVE har selv skrevet at anleggsplass på Lysejordet vil utgjøre en betydelig ulempe for nærmiljøet, og kunne medføre støy- og støvnivåer som påvirker befolkningens helse. Totalt var ulempene angitt som så omfattende at de burde vektlegges. Likevel har man besluttet å drive kabelen fra Lysejordet.

Vi mener det finnes alternative traseer for strømkabel og anleggsplass som bør utredes. Et eksempel er langs Griniveien, som også flere høringsinstanser har pekt på – blant annet Oslo kommune og Bærum kommune. En av de økonomiske hovedutfordringene ved Grini-alternativet er ikke lenger i konflikt med nedgraving av strømkabel langs Griniveien (kobbernettverk til Telenor), og det foreligger oppdatert informasjon om belastningen for beboere og nasjonale naturverdier på, og ved Lysejordet. Det vises til Biofokus rapporten fra desember 2023 og annen dokumentasjon delt fra aksjonsgruppen Bevar Lysejordet for ytterligere informasjon (ligger under filer på facebook-gruppen Bevar Lysejordet).

Vi krever man gjør en reell vurdering av konsekvensene dagens planer får, sammenlignet med å legge kabelen langs en alternativ trase. Dette må gjøres basert på oppdatert informasjon og ut ifra dagens verdisyn. Ved en ny utredningsprosess må barn og unge få en reell mulighet til å uttale seg om saken, slik loven krever!